

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öz Yeterlik Algıları ile Çatışma Yönetimi Yöntemleri Arasındaki İlişki (Şanlıurfa Örneği)

The Relationship Between Self-Efficacy Perceptions and Conflict Management Methods of the Physical Education Teachers (Şanlıurfa Sampling)

Recep CENGİZ,^a
Hakan SUNAY,^b
Funda KOÇAK^b

^aHarran Üniversitesi,
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu,
Şanlıurfa

^bAnkara Üniversitesi
Spor Bilimleri Fakültesi,
Ankara

Geliş Tarihi/Received: 28.01.2014
Kabul Tarihi/Accepted: 30.09.2014

Bu çalışma, 12. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi (12-14 Aralık 2012, Denizli)'nde bildiriler olarak sunulmuştur.

Yazışma Adresi/Correspondence:
Funda KOÇAK
Ankara Üniversitesi,
Spor Bilimleri Fakültesi, Ankara,
TÜRKİYE/TURKEY
fkocak@ankara.edu.tr

ÖZET Amaç: Bu çalışmanın amacı, beden eğitim öğretmenlerinin çatışma yönetimi yöntemleri ve öz yeterlik algıları arasındaki ilişkiyi incelemektir. **Gereç ve Yöntemler:** Araştırmanın örneklemini 2011-2012 öğretim yılı Şanlıurfa ili merkez ilçelerine bağlı ortaöğretim kurumlarında görev yapan 108 beden eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışmada, veri toplama aracı olarak “Örgütsel Çatışmayı Yönetme Anketi” ve “Öz Yeterlik Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin analizinde aritmetik ortalama, Kruskal Wallis testi, Mann-Whitney U testi ve Spearman Rho testi kullanılmıştır. **Bulgular:** Araştırmada beden eğitimi öğretmenlerinin kullandıkları çatışma yönetimi yöntemleri sırasıyla ödün verme, hükmetme, uzlaşma, problem çözme ve kaçınma olarak saptanmıştır. Bunun yanında beden eğitimi öğretmenlerinin çatışma yönetimi yöntemleri ve öz yeterlik algıları arasında ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin çatışma yönetimi yöntemleri ve öz yeterlikleri ile çalışma tecrübeleri ve yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. **Sonuç:** Beden eğitimi öğretmenlerinin çatışma yönetimi yöntemleri ile öz yeterlikleri arasında ilişki saptanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Beden eğitimi öğretmeni; çatışma yönetimi; öz yeterlik

ABSTRACT Objective: The purpose of this study, was to determine the relationship between self-efficacy perceptions and conflict management methods of the physical education teachers. **Material and Methods:** The study group consisted of 108 physical education teacher who work in secondary schools that depend on the central district of Şanlıurfa province in Şanlıurfa City in 2011-2012 academic year. The data was collected through the Questionnaire of Managing Organized Conflict and “Self Efficacy Scale”. Arithmetic mean, Kruskal Wallis test, Mann-Whitney U test and Spearman Rho tests were used for data analysis. **Results:** In the study, conflict management methods used by physical education teachers were determined as, to compromise, domination, negotiation, problem solving and avoidance, respectively. In addition, there were no significant relationships between conflict management methods and self-efficacy perceptions of the teachers were determined. Besides, not statistically significant differences between conflict management methods and self-efficacy perceptions of teachers’, years of working experience and age were detected. **Conclusion:** There was no relationship determined between self-efficacy and conflict management methods of the physical education teachers.

Key Words: Physical education teacher; conflict management; self efficacy

Türkiye Klinikleri J Sports Sci 2015;7(1):1-8

Eğitim örgütleri, toplumu oluşturan diğer örgütlerde de olduğu gibi farklı unsurların bir araya gelmesiyle oluşmuşlardır. Eğitim sisteminin en önemli unsurlarından olan öğretmenlerin her biri de, farklı ortam ve farklı kültürlerde eğitilmiş ve yetişmiş; farklı kişilik ve karakter yapısına sahip bireyler olarak görev yapmaktadırlar.^{1,2} Farklı yapıya sahip bireylerin

karşılıklı etkileşimleri sonucu uyuşmazlıklar, anlaşmazlıklar, itilaflar ve problemler meydana gelmektedir. Ne kadar ussal bir yapı ve yönetim uygulaması olursa olsun, okullarda görülen bazı sorunların kaçınılmaz olduğu bir gerçektir. Okullarda sık sık karşılaşılan ve birlikte yaşanan sorunlardan birisi de "çatışma"dır. Çatışma, genel anlamda aynı görüşte olmamak, yetersiz iletişim, anlaşmazlık, uyumsuzluk, sıkıntı, stres, düşmanlık ve kaygı gibi olumsuz duygu ve davranışları ifade ettiği gibi; yaratıcı ve yapıcı hareketin kaynağını, yeniliği, gelişmeyi, hoşgörü ve var olmanın temel bir koşulunu da ifade eder.³ Araştırmalar, her örgütte karşılaşılabilecek çatışmaların; yönetim tarzı, amaç farklılıkları, rekabet ve kıskançlık duyguları, işe ya da anlaşmazlık yaşanan konuya karşı duyarsızlık-ilgisizlik, bireysel sorunları oluşturan davranışların neden olduğunu ortaya koymaktadır.^{4,5}

Araştırmalarda, çatışma ve çatışmayla baş etmek için kullanılacak yöntemler pratikte farklı olduğundan, çatışma yönetiminin örgütsel başarıya katkıda bulunacağı gibi, başarıya olumsuz yönde etki edebileceği gerçeği de vurgulanmaktadır.^{6,7} Çatışmanın olumsuz etkisini en aza indiren, olumlu yönlerini artıran çatışma yönetimi, kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Bireyler için bazı çatışmalarda kendi amaçlarını gerçekleştirmek daha önemliken, bazılarında ise kendi amaçlarını gerçekleştirmekten çok çatışma yaşadığı kişi ya da kişilerle ilişkilerini sürdürmek daha önemlidir. Buna bağlı olarak bireylerin bu çatışmaları yönetmek için kullandığı yöntemler de farklılıklar göstermektedir.

Beden eğitimi öğretmenleri açısından önemli olan bir başka konu da öz yeterliktir. Öz yeterlik algısı kavramı, bireylerin olası durumlarla başa çıkabilmek için gerekli olan eylemleri ne kadar iyi yapabileceklerine ilişkin kişisel yargılarıyla ilgilidir. Öz yeterlik algısı; öğrenenin görev seçimi, strateji kullanımı ve çalışmadaki ısrarlılığını belirleyerek, bir işi başarıyla yapmak için gerekli becerilere sahip olduğu konusundaki inancını kapsamaktadır.⁸

Öz yeterlik algısı, öğretmenler için; bir sorunla ya da olumsuz bir deneyimle karşılaştıklarında, harcayacakları çaba ve sorunla yaşama süresinin belirlenmesinde önemlidir. Araştırma sonuçları; herhangi bir konuda öz yeterlik algısı yüksek olan

insanların, daha başarılı olduklarını ve sonuca daha kısa zamanda ulaşma becerisi gösterdiklerini belirtmektedir.⁹⁻¹² Öz yeterlik algısının fazla olması, yüksek çaba, dayanma gücü ve olumsuzluklardan kurtulma düzeyinin yüksek olduğu şeklinde ifade edilmektedir. Bu nedenle öz yeterlik kavramı, beden eğitimi öğretmenlerinin tercih ettikleri çatışmayı yönetme yöntemlerinin ortaya konulmasında kilit noktayı oluşturmaktadır. Bu çerçevede bazı durumlarda çatışmanın yıkıcı etkilerini ortadan kaldırmak için okullarda çatışmanın azaltılması, ortaya çıkmasının engellenmesi ve çatışmanın yararlı ve olumlu katkılarından faydalanmak için öz yeterlik algısı önem taşımaktadır.

Bu çalışma ile elde edilen sonuçların, okul ortamında çatışma yönetimi bilincinin sağlanması, çatışma davranışları üzerindeki etkisini ortaya koyması, bu konuda araştırma yapmak isteyen ya da yönetim kademesinde çözüm önerileri geliştirmek isteyen spor bilimcilerle ışık tutması bakımından katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, beden eğitimi öğretmenlerinin çatışmayı yönetme yöntemleri ve öz yeterlik algıları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki hipotezler sınamıştır.

1. Beden eğitimi öğretmenlerinin çatışmayı yönetme yöntemlerinin kendi arasında ve öz yeterlik algıları ile ilişkisi vardır.
2. Beden eğitimi öğretmenlerinin yaş ve çalışma tecrübelerine göre çatışmayı yönetme yöntemleri arasında fark vardır.
3. Beden eğitimi öğretmenlerinin yaş ve çalışma tecrübelerine göre öz yeterlik algıları arasında fark vardır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ARAŞTIRMA GRUBU

Araştırmaya Şanlıurfa ili merkez ilköğretim ve ortaöğretim okullarında görev yapan, tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilmiş 91 erkek ve 17 kadın olmak üzere 108 beden eğitimi öğretmeni gönüllü olarak katılmıştır. Araştırma öncesinde öğretmenlere istediklerinde araştırmadan çekilebilecekleri belirtilerek onamları alınmıştır. Öğretmenlere araştırmacılar tarafından görev yaptıkları okullarda 125

anket dağıtılmış, hatalı ve eksik doldurulan anketler değerlendirme dışı bırakılarak 108 anket değerlendirilmeye alınmıştır. Beden eğitimi öğretmenlerinin kişisel bilgileri Tablo 1’de verilmiştir. Ayrıca bu araştırma, Şanlıurfa ili merkezinde yer alan ilköğretim ve ortaöğretim okullarında 2011-2012 öğretim yılında görev yapan beden eğitimi öğretmenleriyle ve kullanılan ölçeklerle sınırlıdır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 17 (%15,7)’si kadın, 91 (%84,3)’i erkek, 50’si (%46,3)’i 22-29 yaş arasında, 58 (%53,7)’i 30 yaş ve üstündedir. Bunun yanında öğretmenlerin çalışma tecrübelerine bakıldığında 15 (%5,7)’inin bir-beş yıl arasında, 77 (%6,4)’sinin altı-dokuz yıl 45 (%17,0)’inin 10 yıl, 32 (%12,1)’sinin 16 yıl ve üstünde görev yaptığı görülmektedir. Tablo 1’e göre, hem mesleki kıdem hem de okuldaki çalışma sürelerine bakıldığında öğretmenlerin büyük çoğunluğunu, genç ve çalışma tecrübesi az öğretmenlerin oluşturduğu görülmektedir.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Çatışma Yönetimi Anketi: Beden eğitimi öğretmenlerinin çatışmayı yönetme yöntemlerini belirlemek amacıyla Ural tarafından geliştirerek geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmış ($\alpha=.81,48$) 25 soruluk Çatışma Yönetimi Anketi kullanılmıştır.¹³ Çatışma Yönetimi Anketi’nde kullanılan her davranış biçiminin gösteriliş sıklığı; hiçbir zaman 1 puan (1,00-1,74), ara sıra 2 puan (1,75-2,49), genellikle 3 puan (2,50-3,24), her zaman 4 puan (3,25-4,00) olarak puanlanmıştır. An-

ketin alt boyutlarını oluşturan beş yönetim yöntemi bulunmaktadır. Bu yöntemler; problem çözme, kaçınma, uzlaşma, hükmetme ve ödün verme stildir. Anket formundaki dizilişe göre davranış biçimlerinden 3.,8.,13.,18 ve 23. sırada yer alanlar 5 madde problem çözme (örn: soruna yönelik çözümler üretilecek uygun iletişim ortamı sağları.), 5.,10.,15.,20 ve 25. sırada yer alan 5 madde hükmetme (örn: fikirlerimi kabul ettirmek için yetkimi kullanırım), 1.,6.,11.,16 ve 21. sırada yer alan 5 madde kaçınma (örn: sorunun zamanla çözüleceğini düşünerek beklerim), 4.,9.,14.,19 ve 24. sırada yer alan 5 madde uzlaşma (örn: karşılıklı kabul edilebilir bir karar almak için bazı isteklerimden vazgeçerim) ve 2.,7.,12.,17 ve 22. sırada yer alan 5 madde ödün verme (örn: diğerlerinin isteklerini koşulsuz benimser) yöntemlerine ilişkin davranış biçimleridir. Bu araştırma kapsamında yapılan güvenilirlik analizinde, araştırma grubunun güvenilirlik katsayısı $\alpha=.725$ olarak hesaplanmıştır.

Öz Yeterlik Ölçeği: Öz Yeterlik Ölçeği (Self Efficacy Scale), Riggs ve ark. tarafından bireylerin kendi kapasitelerine duydukları inancı ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Öcel tarafından yapılmıştır.¹⁴ Ölçek toplam 10 maddeden oluşmaktadır. Araştırma grubu maddelerde yer alan ifadelerle ne ölçüde katıldıklarını 5 basamaklı ölçekler (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum) üzerinde değerlendirmekte ve maddeler için işaretlenen değerler toplanarak tek bir öz yeterlik puanı elde edilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 10, en yüksek puan 50 olup, yüksek puan kuvvetli bir öz yeterlik algısı olarak kabul edilmektedir. Diğer yandan ölçeğin iç tutarlık katsayısı 0,61 olarak hesaplanmıştır. Bu değer beklendik ölçü de yüksek olmamakla birlikte, tatminkâr düzeyde bulunmuştur. Bu araştırma kapsamında yapılan güvenilirlik analizinde ise güvenilirlik katsayısı $\alpha=0,857$ olarak hesaplanmıştır.

VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada örneklem büyüklüğü 50’den fazla olduğu için, verilerin normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov-Smirnov testi ile analiz edilmiştir. Kolmogorov-Smirnov testinin p değerinin 0,05’ten küçük olması verilerin normal dağı-

TABLO 1: Beden eğitimi öğretmenlerinin kişisel bilgilerine ait yüzde ve frekans değerleri.

Kişisel bilgiler	Alt gruplar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	17	15,7
	Erkek	91	84,3
	Toplam	108	%100
Yaş	22-29	50	46,3
	30 yaş ve üstü	58	53,7
	Toplam	108	%100
Çalışma tecrübesi	1-5 yıl	15	13,8
	6-9 yıl	17	15,7
	10-15 yıl	45	41,6
	16 yıl ve üzeri	32	29,62
	Toplam	108	%100

madığını göstermektedir (Tablo 2). Bu nedenle verilerin analizinde Sperman Rho, Mann Whitney-U ve Kruskall Wallis testleri kullanılmıştır. Araştırmada hata payı 0,05 olarak alınmıştır.

Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, Mann-Whitney U testi ve Spearman Rho testi kullanılmıştır. Araştırmada hata payı 0,05 olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmadan elde edilen bulgular hipotez sırasına göre aşağıda verilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çatışmayı yönetme yöntemlerine ilişkin değerleri Tablo 3'te verilmiştir.

TABLO 2: Yaş ve çalışma tecrübesi değişkenlerine göre Kolmogorov-Smirnov Testi sonuçları.

	Kolmogorov-Smirnov		
	İstatistik	df	p
Yaş	0,338	108	0,000
Çalışma tecrübesi	0,433	108	0,000

TABLO 3: Öğretmenlerin çatışmayı yönetme yöntemlerine ve öz yeterlik algılarına ilişkin değerler.

	X	Ss
Özyeterlik ölçeği	39,36	6,29
Ödün verme	3,14	0,402
Hükmetme	3,13	0,416
Uzlaşma	2,97	0,317
Problem çözme	2,80	0,412
Kaçınma	2,71	0,348

Beden eğitimi öğretmenlerinin öz yeterlik algı düzeyleri genel olarak yüksek bulunmuştur ($\chi=39,36\pm 6,29$). Beden eğitimi öğretmenlerinin çatışmayı yönetme yöntemleri sırasıyla ödün verme ($\chi=3,14\pm ,402$), hükmetme ($\chi=3,13\pm ,416$), uzlaşma ($\chi=2,97\pm ,317$), problem çözme ($\chi=2,80\pm ,412$) ve kaçınmadır ($\chi=2,71\pm ,348$).

Tablo 4'te öğretmenlerin çatışmayı yönetme yöntemleri alt boyut puanları ile öz yeterlik algılarına ilişkin korelasyon sonuçları gösterilmektedir.

Tablo 4'e göre öğretmenlerin öz yeterlik algıları ile çatışmayı yönetme yöntemleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$). Bunun yanında beden eğitimi öğretmenlerinin çatışmayı yönetme yöntemleri birbirleriyle ilişkilidir. Öğretmenlerin problem çözme davranışları ile kaçınma davranışları ($r=,703$; $p<0,01$) ve uzlaşma davranışları ($r=,503$; $p<0,01$) arasındaki ilişki istatistiksel pozitif ve yüksek düzeyde anlamlıdır. Determinasyon katsayıları kaçınma için $r^2=0,49$ ve uzlaşma için $r^2=0,25$ olarak dikkate alındığında, kaçınma davranışındaki toplam varyansın %49'unun, uzlaşma davranışının %25'inin problem çözme davranışından kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca kaçınma davranışları ile uzlaşma davranışları ($r=,531$; $p<0,01$) ve ödün verme davranışları ($r=,251$; $p<0,01$) arasında istatistiksel olarak yüksek düzeyde anlamlı pozitif ilişki tespit edilmiştir. Determinasyon katsayıları uzlaşma için $r^2=0,28$ ve ödün verme davranışı için $r^2=0,6$ olarak dikkate alındığında, uzlaşma davranışındaki toplam varyansın %28'inin, ödün verme davranışının %6'sının kaçınma davranışından kaynaklandığı söylenebilir. Öğretmenlerin uzlaşma davranışları ve ödün verme davranışları ($r=,346$; $p>0,01$) ara-

TABLO 4: Öğretmenlerin öz yeterlik algıları ile çatışmayı yönetme yöntemleri arasındaki ilişki.

	Öz yeterlik	Problem çözme	Hükmetme	Kaçınma	Uzlaşma	Ödün verme
Öz yeterlik	1,000	0,113	0,108	0,083	0,134	0,001
Problem çözme		1,000	0,006	0,703**	0,503**	0,051
Hükmetme			1,000	-0,021	-0,002	0,053
Kaçınma				1,000	0,531**	0,251**
Uzlaşma					1,000	0,346**
Ödün verme						1,000

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır.

sında da yüksek düzeyde anlamlı pozitif ilişki tespit edilmiştir. Determinasyon katsayısı ($r^2=0,11$) dikkate alındığında, uzlaşma davranışındaki toplam varyansın %11'inin ödün verme davranışından kaynaklandığı söylenebilir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin yaş ve çalışma tecrübelerine göre çatışmayı yönetme yöntemleri arasında fark vardır hipotezine ilişkin bulgular bu bölümde verilmiştir. Öğretmenlerin çatışmayı yönetme yöntemlerinin yaşa ve çalışma tecrübelerine göre karşılaştırılmasına ilişkin sayısal değerler ile Kruskal Wallis testi ve Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 5 ve Tablo 6'da gösterilmiştir.

Öğretmenlerin çatışmayı yönetme yöntemleri ile yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin, çalışma tecrübelerine göre ölçekten aldıkları puanların, Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir. Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin, çalışma tecrübelerine göre çatışmayı yönetme yöntemleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0,05$).

Beden eğitimi öğretmenlerinin yaş ve çalışma tecrübelerine göre öz yeterlik algıları arasında fark vardır hipotezine ilişkin bulgular bu bölümde verilmiştir. Öğretmenlerin öz yeterlik algılarının yaşa ve çalışma tecrübesine göre karşılaştırılmasına ilişkin sayısal değerler ve Kruskal Wallis testi ve Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 7 ve 8'de gösterilmiştir.

Öz yeterlikle, öğretmenlerin yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

TABLO 5: Yaş değişkenine göre çatışmayı yönetme yöntemlerine ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları.

Alt boyutlar	Yaş	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Problem çözme	22-29	54,99	2749,50	1425,5	0,878
	30 yaş ve üstü	54,08	3136,50		
Hükmetme	22-29	48,74	2437,00	1162,0	0,070
	30 yaş ve üstü	59,47	3449,00		
Kaçınma	22-29	53,42	2671,00	1,39	0,736
	30 yaş ve üstü	55,43	3215,00		
Uzlaşma	22-29	54,09	2704,50	1,43	0,898
	30 yaş ve üstü	54,85	3181,50		
Ödün verme	22-29	54,45	2722,50	1447,5	0,987
	30 yaş ve üstü	54,54	3163,50		

$N_1=50$ $N_2=58$ $N_{toplam}=108$ $P<0,05$.

TABLO 6: Çalışma tecrübesine göre çatışmayı yönetme yöntemlerine ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları.

Alt boyutlar		1-5 yıl (1)	6-9 yıl (2)	10-15 yıl (3)	16 yıl ve üzeri (4)	X ²	p	Fark
Problem çözme	Sıra ortalaması	68,07	56,53	53,62	48,10	4,323	0,229	-
	χ	3,01	2,89	2,82	2,74			
Hükmetme	Sıra ortalaması	62,73	52,44	58,12	46,39	3,960	0,266	-
	χ	3,25	3,12	3,20	3,03			
Kaçınma	Sıra ortalaması	66,93	65,88	50,61	47,89	6,856	0,077	-
	χ	2,94	2,97	2,71	2,69			
Uzlaşma	Sıra ortalaması	55,00	62,56	52,31	53,02	1,475	0,688	-
	χ	3,00	3,082	2,97	2,94			
Ödün verme	Sıra ortalaması	53,80	66,00	54,17	49,02	3,409	0,333	-
	χ	3,21	3,31	3,16	3,10			

$N_1=15$ $N_2=17$ $N_3=45$ $N_4=31$ $N_{toplam}=108$ $P<0,05$.

TABLO 7: Yaş değişkenine göre öz yeterlik algılarına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları.

	Yaş	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Öz yeterlik	22-29 yaş	55,24	2762,00	1,41	,819
	30 yaş ve üstü	53,86	3124,00		

$N_1=50$ $N_2=58$ $N_{\text{toplam}}=108$ $P<0,05$.

Öz yeterlikle, öğretmenlerin çalışma tecrübesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmada beden eğitimi öğretmenlerinin öz yeterlik algıları ile çatışmayı yönetme yöntemleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya ilişkin bulgular hipotez sırasına göre alanyazın incelemeyle desteklenerek aşağıda verilmiştir.

Araştırmada beden eğitimi öğretmenlerinin ağırlıklı olarak ödün verme ve hükmetme yöntemini benimsedikleri görülmektedir. Uzlaşma ve problem çözme yöntemi katılımcılar tarafından orta düzeyde kabul görülürken, en az kullanılan yöntemin kaçınma olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç alanyazına göre beklenmeyen durumdur. Örneğin; Mirzeoğlu tarafından yapılan çalışmada beden eğitimi ve spor yüksekokullarında çatışma yönetiminde sırasıyla problem çözme, uyma, uzlaşma, hükmetme ve son sırada da kaçınma yönteminin kullanıldığı tespit edilmiştir.¹⁵ Başka bir çalışma da ise, ortaöğretim okullarındaki yöneticiler, öğretmenlerin çatışmalarda öncelikli olarak problem çözme ve uzlaşma yöntemlerini kullandıklarını, daha sonra ödün verme, kaçınma ve hükmetme yöntemlerini kullandıklarını ifade etmişlerdir.¹⁶ Şirin ve Yetim'in çalışmasında ise beden eğitimi ve spor yüksekokulu yöneticilerinin sırasıyla tümleş-

tirme, ödün verme, hükmetme ve uzlaşma yöntemlerini kullandıklarını tespit edilmiştir.³ Bu sonuçlar, beden eğitimi öğretmenleri tarafından problem çözme ve uzlaşmanın; hükmetme ve kaçınma yöntemlerine göre daha sık kullanıldığının yönetici ve öğretmenler tarafından birbirini destekler nitelikte belirtilmesi, okullarda çatışmaların etkili bir şekilde sonuçlandırılmak ve çözüme kavuşturulmak istendiğini ortaya koymaktadır. Ancak bu çalışmada, beden öğretmenlerinin ağırlıklı olarak ödün verme ve hükmetme davranışını tercih etmelerinin nedeni araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık %70'inin çalışma tecrübesinin 15 yıldan az olmasından kaynaklanabilir. Çünkü deneyim arttıkça daha çok uzlaşma davranışının tercih edildiği ortaya konulmuştur.¹⁵

Araştırma bulguları öğretmenliklerin öz yeterlik algı düzeylerinin genel olarak yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun yanında öğretmenlerin öz yeterlik algı düzeyleri ile çalışmayı yönetme yöntemleri arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Bu beklenmeyen bir bulgudur. Çünkü Bandura, öz yeterlik algısı yüksek bireylerin, yaşamlarında başarılı olacak senaryoları kafalarında kolaylıkla canlandırabildiklerini ve böylece olası problem durumlarına yönelik çözümler üretebildiklerini belirtmektedir.¹⁷ Bu bağlamda, çatışma durumlarının çözümünde öz yeterlik algısının önemi ortaya çıkmaktadır. Benzer olarak İnandı ve ark. tarafından yapılan çalışmada da okul yöneticilerinin öz yeterlik algılarının çatışmayı çözme yöntemlerinde etkili olduğu ortaya konulmuştur.¹⁸

Araştırmada öğretmenlerin problem çözme davranışları ile kaçınma davranışları ve uzlaşma davranışları arasındaki ilişki pozitif ve yüksek düzeyde anlamlıdır. Problem çözme davranışında tarafların, aynı ortamda karşılaşmaları için açık bir iletişim ortamı oluşmaktadır. Bu yöntem her iki taraf açısın-

TABLO 8: Çalışma tecrübesi değişkenine göre öz yeterlik algılarına ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları.

		1-5 yıl (1)	6-9 yıl (2)	10-15 yıl (3)	16 yıl ve üzeri (4)	X ²	P	Fark
Öz yeterlik	Sıra ortalaması	58,93	56,38	46,87	62,40	5,035	,169	-
	χ	39,26	40,2	38,44	40,22			

$N_1=15$ $N_2=17$ $N_3=45$ $N_4=31$ $N_{\text{toplam}}= 108$ $P<0,05$.

dan da kabul edilebilecek bir çözüme ulaşmak için problemi tanımlamayı sağladığı gibi, problemle ilgili yatıştırıcı fikir ve güveni de artırabilir. Tarafların çözüm için bir araya gelmelerinin altında yatan temel düşünce, sorunun çözülmesindeki sorumluluğu paylaşma ve ilişkiyi nezaket kuralları içerisinde tutan başarılı çözümler üretme üzerinde yoğunlaşma olabilir.¹⁸ Gedikli ve Balcı'nın araştırmasına katılan sporcu ve yöneticilerin kullandıkları çatışmayı yönetme yöntemlerinin sıralamasına bakıldığında problem çözme ve uzlaşma yöntemlerinin ilk iki sırayı aldıkları görülmektedir.⁵ Narimani ve ark. İran'da 120 antrenör üzerinde yaptıkları çalışmada, öz yeterlik algısı ile hükmetme, kaçınma, uzlaşma davranışları arasında negatif ilişki, problem çözme davranışı ile pozitif ilişki tespit etmişlerdir.¹⁹

Araştırmada, kaçınma ile uzlaşma ve ödün verme davranışları arasında istatistiksel olarak yüksek düzeyde anlamlı pozitif ilişki tespit edilmiştir. Bu bulguya göre öğretmenlerin kaçınma davranışları artıkça uzlaşma ve ödün verme davranışlarının da arttığı söylenebilir. Bu yöntemde, taraflar açık bir şekilde taraf olmaktan kaçınmakta ve çatışmalarda etkin rol almadıklarını göstermektedir. Tarafların hem kendi hem de karşı tarafın ilgi ve gereksinimlerinin karşılanmasına verdikleri önemin düşük olduğu durumlarda bu yöntem geçerli olmaktadır. Çatışma düzeyi arttığında, çatışmadan geçici olarak kaçınmak taraflara sakinleşme ve bakış açılarını değiştirme olanağı sağlar. Ayrıca kaçınma, uzun dönemli çözümler üretebilmek için gerekli bilgilerin toplanabilmesi için zaman kazandırır.

Öğretmenlerin uzlaşma davranışları ve ödün verme davranışları arasında yüksek düzeyde anlamlı pozitif ilişki tespit edilmiştir. Uzlaşma yönteminin öğretmenlerin kullandıkları çatışmayı yönetme yöntemleri arasında en alt sırada yer alması, öğretmenlerin çatışmayı çözümleme esnasında ödün vermek istemediklerinin göstergesi olabilir. Uzlaşmacı yöntem, bireylerin sadece bazı ihtiyaçlarını karşılayabilir; hepsini karşılamayabilir. İnsanlar farklı istek ve ihtiyaçlara sahip olduklarından ve bu istek ve ihtiyaçların tamamını giderecek çözümler üretmede uyuşmadıkları durumlarda kaçınma yöntemi, daha etkili bir yöntem olarak kullanılabilir. Bu tarz bir uygulamanın daha çok öğretmen ve yöneticiler ara-

sında oluşan çatışmalarda yer aldığı söylenebilir. Karip'e göre astlar, durumu kurtarma konusunda böyle bir yöntemi seçmekte, bu durum var olan iş ilişkisinin korunması ve devam ettirilmesine verilen önemin yüksek olduğu durumlarda etkili olabilmektedir.²⁰ Yürür'e göre ödün veren birey, kendi istek ve beklentilerini ihmal ederek, diğer tarafın isteklerini tatmin etmeye çalışmaktadır.²¹

Araştırmada öğretmenlerin cinsiyetlerine göre öz yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir. Benzer biçimde bu araştırma bulgularına benzer sonuçlara ulaşan Altunçekiç ve ark., Berkant ve Ekici öğretmenlerin öz yeterlik algılarının cinsiyete göre farklılaşmadığını belirlemişlerdir.^{22,23} Arslantaş ve Özkan tarafından yapılan çalışmada da öğretmenlerin çatışmayı yönetme yöntemleri ile cinsiyetleri arasında fark bulunmamıştır.²⁴ Bu araştırmalarda ortak olarak, bu durumun kadın ve erkeklerin sosyal yaşamda son yıllarda benzer rolleri paylaşmalarından ve meslek hayatlarında erkeklerle kadınlar arasındaki farklılıkların günden güne kapanıyor olmasından kaynaklandığını ileri sürmektedir.

Araştırmada öğretmenlerin çatışmayı yönetme yöntemleri ile yaşları ve çalışma tecrübeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durum, öğretmenlerin herhangi bir çatışma durumunda yaşlarından ve çalışma tecrübelerinden bağımsız çatışma yönetimi yöntemlerinin birbirine benzer olduğunu göstermektedir. Öz yeterlik algısının öğretmenlerin çalışma tecrübelerine göre farklılaşmadığı bulgusunu destekleyen araştırmalar da bulunmaktadır.^{25,26} Yılmaz ve Çokluk-Bökeoğlu, tarafından yapılan çalışmada, öz yeterlik algısının demografik özelliklerden çok okul içi ile ilgili değişkenlerden etkilenmekte olduğu ileri sürülmektedir.²⁷ Bu nedenle öğretmenlerin çalışma tecrübelerine göre öz yeterlik algıları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemesi beklenen bir durumdur. Korkut ve Babaoğlu ise çalışma tecrübesine göre öğretmenlerin öz yeterlik inançlarında farklılık olmamasının nedenini uygulamaya katılan deneyimsiz öğretmenlerin, deneyimli olanlardan etkilenmeleri, hatta aralarında benzerlikler kurarak kendilerini yeterli olarak algıladıkları şeklinde yorumlamışlardır.²⁸

Sonuç olarak, beden eğitimi öğretmenlerinin kullandıkları çatışmayı yönetme yöntemleri sırasıyla; ödün verme, hükmetme, uzlaşma, problem çözme ve kaçınmadır. Öğretmenlerin çatışmayı yönetme yöntemlerinin birbirine benzer olduğunu ancak, öğretmenlerin farklı çatışma yöntemleri uyguladığı sonucuna ulaşılmıştır. Korelasyon analizi sonuçları, beden eğitimi öğretmenlerinin kullandıkları çatışmayı yönetme yöntemlerinin öz yeterlik düzeylerine göre farklılaşmadığını göstermektedir. Çalışmada öğretmenlerin yaş ve çalışma tecrübelerine göre öz yeterlik algıları ve çatışmayı yönetme yöntemleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Bu çalışma, sadece devlet okullarında görev yapan beden eğitimi öğretmenleri ile sınırlandırılmıştır. Başka çalışmalarda farklı ölçekler kullanılarak özel okullarda görev yapan öğretmenlerde devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin öz yeterlik algısı ile çatışmayı yönetme yöntemleri arasındaki ilişki incelenebilir. Çünkü devlet okullarındaki öğretmenlerin ve özel okullardaki öğretmenlerin çalışma koşullarındaki farklılığın öğretmenlerin öz yeterlik algısı ile çatışmayı yönetme yöntemlerini etkileyebileceği düşünülmektedir. Bunun yanında bu çalışmada sınırlı bir çalışma grubu kullanılmıştır. Benzer bir çalışma katılımcı sayısı artırılarak tekrarlanabilir.

KAYNAKLAR

1. Peker Ö, Aytürk N. Etkili Yönetim Becerileri [Management Skills]. 2. Baskı. Ankara: Yargı Yayınevi; 2002. p.239-40.
2. Kılıç M. [Organizational conflict management]. Güney S, editör. Yönetim ve Organizasyon. 1. Baskı. Ankara: Nobel Yayınları; 2007. p.103-20.
3. Şirin EF, Yetim AA. [Investigating the conflict management strategies levels of using of physical education and sports school managers to the perception of manager and academicians, Celal Bayar Univ]. BESBD 2009; 4(4):186-98.
4. Asunakutlu T, Safran B, Akgöl A. [A research on gender based conflict]. Dokuz Eylül University Faculty of Economics and Administrative Sciences Journal 2004;5(1):44-52.
5. Gedikli N, Balcı V. [The causes of the conflicts and the management strategies used in outdoor sport organizations]. Ankara Univ Fac Sport Sci Spormetre 2005;3(1):35-45.
6. Huczynski A, Buchanan DA. Management processes. Organizational Behaviour. 2nd ed. New York: Prentice Hall; 1991. p.573-4.
7. Sunay H. Spor Yönetimi. 3. Bölüm. Ankara: Gazi Kitabevi; 2009.p. 146-8.
8. Bandura A. Self-efficacy. In: Ramachaudran VS, ed. Encyclopedia of Human Behavior. 1st ed. New York: Academic Press; 1994.p.4,71-81.
9. Sewell A, St George A. Developing efficacy beliefs in the classroom. J Edu Enquiry 2000; 1(2):58-71.
10. Hazır-Bıkmaz F. [The validity and reliability study of the elementary school teachers' science teaching self efficacy beliefs scale]. Milli Eğitim Dergisi 2004; 31(161): 172-80.
11. Heslin PA, Latham GP. The effect of upward feedback on managerial behavior. Applied Psychology 2004;53(1):23-37.
12. Kurbanoğlu SS. [Self-efficacy beliefs and knowledge of the importance for professionals]. Bilgi Dünyası 2004;5(2):137-52.
13. Yazıcı C, Sunay H. [Conflict managing methods of managers with workers working in amateur sports federations of general managery of youth and sport in Turkey]. Ankara Univ Fac Sport Sci Spormetre 2006;4(1):31-7.
14. Öcel H, Aydın O. [The relationships of collective efficacy beliefs, self efficacy beliefs and group cohesiveness with success evaluations and expectancies in sports teams]. Hacettepe University Journal of Faculty of Letters 2009; 26(2):155-74.
15. Mirzeoğlu N. [Organizational conflict and management: A study at the schools of physical education and sport]. Ankara Univ Fac Sport Sci Spormetre 2005;3(2):51-6.
16. Akatay A. [Conflict management and the techniques of organizational conflict management]. Turkish Journal of Social Research 2003;7(3): 55-75.
17. Bandura A. Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. Educational Psychologist 1993;28(2):117-48.
18. İnandı Y, Tunç B, Gündüz B. [The relationship between school administrators' sense of self-efficacy and conflict resolution strategies]. Educational Administration Theory and Practice 2013;19(2):275-94.
19. Narimani M, Agamohammadian HR, Ghaffari M. The survey of relationship of attachment styles and self efficacy to conflict resolution styles of sport coaches. Research Journal of Biological Sciences 2008;3(7):704-9.
20. Karip E. Çatışma Yönetimi [Conflict Management Strategies]. 3. Baskı. Ankara: Pegem Yayıncılık; 2003. p.67-8.
21. Yürür S. [A study of analyzing the relationship between personality traits and conflict management styles of managers]. Cumhuriyet University Journal of Economics and Administrative Sciences 2009;10(1):23-42.
22. Altunçekiç A, Yaman S, Koray Ö. [The research on prospective teachers' self-efficacy belief level and problem solving skills]. Kastamonu Education Journal 2005;13(1):93-102.
23. Berkant HG, Ekici G. [The assessment between teacher self-efficacy beliefs and intelligence types of the primary teachers' in science teaching]. ÇÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2007;16(1):113-32.
24. Arslantaş HI, Metin Ö. [An investigation of conflict management strategies of the principals as perceived by primary school teachers]. Kastamonu Education Journal 2012;20(2): 555-70.
25. Ekici G. [A study on vocational high school teachers' sense of self-efficacy beliefs]. EJER 2006;6(24):87-96.
26. Üstüner M, Demirtaş, H, Cömert M, Özer N. [Secondary school teachers' self-efficacy beliefs]. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2009; 17(9):1-16.
27. Yılmaz K, Çokluk-Bökeoğlu Ö. [Primary school teachers' belief of efficacy]. Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences 2008;41(2):143-67.
28. Korkut K, Babaoğlu E. [Primary school teachers' self efficacy]. Int Journal of Management Economics and Business 2012;16(8):269-82.